

APIE TIKROVĘ IR KŪRYBĄ¹

Antroji Tomo Kačerausko monografija *Tikrovė ir kūryba: kultūros fenomenologijos metmenys* – kartu laukta ir nelaukta. Nelaukta todėl, kad dienos šviesą ji išvysta tepaėjęs dvejiems metams po pirmosios monografijos. Pagrįstai kyla klausimas: ar autorius „nesukčiauja“? Kitaip tariant, ar jis sugeba suskliausti (anot fenomenologų) dar karštą savo paties pirmąjį kūrinį tam, kad nustebintų (jei neketinama stebinti, kam apskritai rašyti knygas) visiškai naujomis įžvalgomis? Dar blogiau, jei ši antroji monografija tėra šalutinis pirmosios produktas, t. y. dėl kokių nors priežasčių (pvz., dėl prastesnės kokybės) neišspausdinta pirmojoje knygoje medžiaga. Pradėdami šią knygos apžvalgą, galime drąsiai pasakyti, kad šie būgstavimai nepagrįsti. Antroji T. Kačerausko monografija – visiškai kitas kūrinys, kuris, drįstume teigti, visa galva aukštesnis už pirmąjį. Tai liudija tiek monografijos apimtis, tiek autorinės įžvalgos, tiek naudojamos literatūros sąrašas, tiek autoriaus pastarųjų metų aktyvumas skelbiant savo rašinius ne tik Lietuvos, bet ir užsienio filosofiniuose žurnaluose. Šia prasme antroji T. Kačerausko monografija – ne tik laukta, bet ir pribrendusi. Anot autoriaus, tai – ne *Filosofinės poetikos* tęsinys, bet visiškai kitoks kūrinys, žymintis tiek naujas metodologines prieigas, tiek naujas temas, tiek naujas nuostatus.

T. Kačerausko monografijoje pateikiama įdomi ir pakankamai originali tikrovės ir kūrybos santykio interpretacija, išėities tašku pasirenkant metodologines kultūros fenomenologijos pozicijas. Autorius gerai išmano pasaulinį šios temos tyrimų kontekstą, pateikia nemažai ir savo paties įžvalgų. Kačerausko analizuojami filosofiniai klausimai ir filosofijos autoritetų koncepcijos monografijoje randa savitus, dažnai netikėtus sprendimo bei interpretavimo būdus. Kai ku-

rios interpretacijos yra netradicinės ir su jomis galima ginčytis, bet visuminiame monografijoje dėstomo požiūrio kontekste įgyja visai solidų pateisinimą. Žavi autoriaus dėmesys antikinei filosofijos tradicijai: autentiškos graikiškų filosofinių terminų reikšmės įgyja naujų, neklasikinei filosofijai būdingų atspalvių; tai, beje, liudija kūrybingą, o ne tik pasyvų autoriaus santykį tiek su klasikine, tiek su neklasikine filosofijos tradicijomis.

Išradingai, bet argumentuotai naudodamasis įvairiomis antikinės bei šiuolaikinės filosofijos perspektyvomis, T. Kačerauskas skleidžia žmogaus patirties, ją sudarančių elementų ir kūrybiškos jų koreliacijos horizontą. Fenomenologiniu požiūriu šis horizontas ir yra „tiesa“, kurios supratimą autorius dar praturtina kūrybos fenomenologijos nuostatomis.

Etimologiškai ir analogiškai interpretuodamas antikinės sąvokas egzistencinės fenomenologijos kontekste, pasitelkdamas tokių autoritetinių diskurso dalyvių kaip Husserlis, Gadameris, Levinas, Bachtinas idėjas autorius pateikia savitą filosofijos kaip gyvenimo meno versiją, leidžiančią „įkūnyti mūsų siekius ir įvardyti žmogaus kūną šių siekių visumoje“. Ši formulė reiškia, kad bet koks intelektualinio dėmesio nusipelnantis klausimas pasirodo fenomenologiškai neatsiejamas nuo „žmogiškosios visumos“.

Prikėlęs antikinės filosofijos kaip gyvenimo meno prasmę egzistencinėje fenomenologijoje, T. Kačerauskas sugebėjo apžvelgti probleminį lauką iš įvairių žiūros taškų, o tai būtina norint išvengti tam tikrų teorinių akivarų, pavyzdžiui, kalbant apie egzistencinės kūrybos kaip tiesos paradigmą nenuklysti į idealistinės filosofijos subjekto visagalybę reglamentuojantį žodyną. Traktuojant kūną fenomenologiškai, tai yra neatsiejant nuo gyvenamojo konteksto, kuris

įvardijamas kaip „dvasinė aplinka“, monografijoje pagrindžiama mintis, kad kūnas yra neatsiejamas nuo dvasinės aplinkos, kur jis bręsta įgydamas dvasines funkcijas, t. y. „įdvasinamas, įvardijamas ir įtikrovinamas“.

Monografija yra griežtai struktūrinė, papildyta įvairių menų pavyzdžiais. Visa tai rodo, kad autorius neatsižada asmeninės patirties analizės vardan scholastinio fenomenologijos ar kitų filosofijos krypčių klasikų nagrinėjimo. Individualios patirties tematizavimas, kaip žinoma, yra pirmas žingsnis link fenomenologinio metodo supratimo.

Intencionali fenomenų konstitucija – tai sugrįžimas prie paties pasaulio-patirties koreliacijos. Tačiau nors fenomenologinis subjektas konstituoja pasaulį, jo sąmonė visada yra dar *kieno* nors sąmonė, todėl pasaulis nėra idealistinė projekcija. Husserlis pasaulį laikė tarsi žmogaus intencionalumo baigme. Savitą tokios baigmės projektą pateikia ir Tomas Kačerauskas, kruopščiai struktūrindamas žmogaus patirties

elementus ir kultūrinius jų pavidalus. Toks žiūros taškas leidžia aplinkos „sankūrėju“ išskelti ne tik asmenį, bet ir poezijos posmuose, praktiniuose kontekstuose įdvasintus daiktus, į dvasinę aplinką įtraukiant net Dievo vardą. Kita vertus, ši nuolat besikristalizuojanti tikslų ir prasmių aplinka (kurianti savastis) nuolat patiria spaudimą išeiti į naują egzistencinę visumą. Čia paaiškėja autoriaus teikiama prasmė „tiesos“ sąvokai: tiesa yra neatsiejama nuo tikrovės supratimo, kuri pirmiausia yra „žmogaus visuma“, kintanti žmogui kuriant savo egzistencinį projektą. Anapus juslinės pagavos, priklausomybės prasminiams kontekstams tiesa derina egzistencinį (sugebėjimas išeiti į naują „gyvenamąją visumą“) ir kūrybinį (sugebėjimas praplėsti egzistencinę aplinką) elementus.

Tomo Kačerausko monografija bus įdomi profesionaliems filosofams, filosofijos doktorantams, kitų humanistikos sričių mokslo darbuotojams. Ji esmingai prisidės prie fenomenologinės filosofijos Lietuvoje plėtotės.

Dr. Naglis Kardelis,
dr. Mindaugas Briedis